

delse, der fra Indien, via Grækenland til Arabien (inklusive Spanien), kom til Nordeuropa og har fået universel gyldighed. Der findes ingen universelle sprog, men 10-talssystemet, geometri og matematik dækker i dag hele kloden, uden lokale dialekter.

Pi in the Sky gennemgår alle kendte talsystemer og regnesystemer, alle steder, og til alle tider, med detaljerede kort og diagrammer korreleret med vor nuværende viden om lingvistisk spredning. Tællesystemer i Indien, Kina og i Amerika før Columbus er udførligt beskrevet, ligesom fra Ægypten og Babylon. Bogens bibliografi er forbilledlig, strækkende fra Boas, Frazer, Lévy-Brühl og tidlige orientalske kilder, over Marx (*The Mathematical Manuscripts of Karl Marx*), til Jean Piaget, John Maynard Smith, Noam Chomsky og naturligvis Barrows fagfæller inden for fysik, matematik og videnskabsfilosofi.

Bogen er systematisk, veldisponeret og med et overvældende element af humor. Verden er kompleks, men det er sjovt at prøve at forstå, hvem vi er, hvor vi er, og hvorfor vi er her.

Nils Finn Munch-Petersen
Gudhjem, Bornholm

ODD ARE BERKAAK: *Erfaringer fra Risikozonen – oplevelse og stilutvikling i rock*. Oslo: Universitetsforlaget 1993. 320 sider. ISBN 82-00-21574-1. Pris 310 kr.

Hvad stiller man op med en bog om vestlig rockmusik, der indledningsvis erklærer, den ikke giver sig ud for at være sand, men blot håber at give mening for andre med samme erfaringer; som søger at belyse rock'en indefra uden på noget tidspunkt at rodfæste sig i empiriske data andre end interviews med musikere i kommercielle musiktidsskrifter, rockjournalisters koncertanmeldelser og rockmusikers tekster – dvs. rock'ens *fremtrædelsesform* – for alene at analysere denne med (antropologiske) modeller af virkeligheden? Man læser den i håbet om, at den kan inspirere til nye (gerne skæve) indfald på emnet.

Bogens teoretiske ramme er hentet fra Turners værker. Samfundet gror via antistruktur og bevares via struktur. Rock'en hører til antistruktur, der som kunstideologi og æstetisk praksis orienterer sig væk fra det, der til enhver tid har etableret sig som konvention (societas) mod et uforvaltet fællesskab (com-

munitas), hvor det rent menneskelige (humanitas) kan strømme frit. Kæder man disse begreber sammen med Turners liminalitetsbegreb, med tricksteren som udfordrer af orden (Babcock), og tilsætter man en slags „rock as a cultural system“ (Geertz) plus etos- og patosbegreber (Bateson, Geertz) samt litteraturkritiske indfaldsvinkler til den „fantastiske fortælling“, har man nogle af hovedingredienserne i Berkaaks gennemtænkte bog.

Første beskrivende del søger at se rock'en indefra som en sammenhængende oplevelsesverden. Rock'ens æstetik kan beskrives som værende uden for den etablerede verden, som byggende på en følelse af fremmedhed og meningsløshed, der samtidig giver ubegrænsede muligheder for skabende handling. Her bliver ungdommen til et billede på det ikke socialiserede menneske, dvs. som en metafor på det ubesudlede og rene i evig kamp mod det voksne. Ungdomsmetaforen kan beskrives som værende forenelig med Eric Claptons billede af „the guitarman“, der søger at tolke gåden om sig selv og som fremhæver emotioner frem for bevidsthed. Blues'en bliver en central emotion i rock'en, men også kedsomhed, aggressivitet, vemod, ensomhed og ironi er blandt de emotioner, Berkaak fremhæver som konstituerende for rock'ens oplevelsesverden. Men især „love“ står stærkt, som sindbilledet på solidaritet i rock'en, „...den eneste emotionen som forbinder 'jeg' og 'ikke-jeg' på en autentisk måde, og dermed eneste gyldige sociale bindemiddel“ (s.89).

Berkaak fortsætter med at beskrive rum- og personfornemmelsen i rock'en som bevægende sig mellem det ekstremt lukkede til det helt åbne (markedets og (radio)æterens rum). Rock'ens historiefornemmelse beskrives som værende dekonstruktivistisk – en organisk, kroppens historiefølelse – og rockstjerne får rollen som trickstere, der udfordrer normaliteten, ubestemmelige rullesten, eller figurer, der, som en Van Morrison, fungerer som ikke-personer, når de deltager i det konventionelle samfund.

I et næste, større afsnit beskriver Berkaak en række af liminalitetstyper, der kommer til at symbolisere rock'ens verden som antistruktur. For eksempel det præliminale (det forgangne), rock'ens billeder af barndommen, „the roots“, naturen etc.; det superliminale (det ophøjede), megashows, rockstjerner som godfathers etc.; det subliminale (det fornedrede), det dyriske, gaden, det primitive, det rå

etc.; det postliminale (det mulige), dagdrømme, science fiction, fantasiverdener; det ekstraliminale (det vilde), trancen, døden, det seksuelle, galskaben, elektriciteten; det transliminale (det flertydige), det transseksuelle, fremmede impulser (world music) etc.

Efter denne rundgang i rock'ens motivkreds undersøger Berkaak i det sidste afsnit de processer som fremmer, nedbryder og fastholder periodevis stiletablinger (innovation, re-novation og tradition). Førstnævnte beskriver Berkaak ud fra en dualitet i rock'en, der dels arbejder med omvendinger af den dominerende (musikalske) symbolske orden og dels med nuancerende stilelementer der tilføjes via en udveksling med beslægtede referencerverdener (f.eks. andre musikstilarter).

Renovationen finder sted i forlængelse af den kommercielle forankring af rockudtryk, ved professionaliseringen af musikerne, ved at stjernerne bliver idoler. I alt medvirker det til at regularisere rock'en og fjerne den fra sit antikonventionelle ståsted. Rockfans alder er også af betydning.

Berkaak ser til slut rock'en som en indvielsesrite for ungdommen, en kontekst der organiserer folk som endnu ikke har en egen social identitet. En gang initieringen er vel overstået, ender de som forbrugere af rock som tradition. Fra at repræsentere en „fremtidig mulighed“, bliver rock til nostalgi, et erfareret fællesskab, der var. Her eksisterer imidlertid fortsat en erkendelse af den afgørende forskel mellem den faktiske verden og den ideelle. „I den nye position er *communitas* fortsat fraværende. Man må med andre ord fortsat fortælle om den! Forskellen er at fortælleren nu har erfaret sin egen fortælling som realitet i sit eget liv“ (s.268).

Erfaringer fra risikozonen er en sammenhængende bog, der ikke er forankret i empiriske analyser af produktion og forbrug af rock endsige i data, der differentierer rock'en socialt og samfundsmæssigt. Fornemmelsen er, at de erfaringer den viderebringer er nærmere „Bob Dylan end Beach Boys“ og nærmere de fans, for hvilke initieringen i rock blev sammenkædet med en vellykket social mobilitet. Polemisk kan man kalde den en ressourcebog af „bons mots“ fra antropologien til anvendelse på rockfænomener. Men sine steder lykkes det den reelt at bibringe feltet inspirerende skæve indfaldsvinkler. Hvor den er bedst forstår man bedre, hvorfor rock'en i dag stadig kan virke på nye generationer på trods af

manglende fornyelser. Så længe arbejdsetikken og kroppens disciplinering står i forfront, vil der altid være en ungdom til at opfatte rock'en som et modspil til samfundet.

Marc Schade-Poulsen
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

VIRGINIA BERRIDGE & PHILIP STRONG (eds.): *AIDS and Contemporary History*. Cambridge History of Medicine. Cambridge, New York & Victoria: Cambridge University Press 1993. 284 sider. ISBN 0-521-41477-6 hardback, pris £35.00.

Den historiske bevidsthed om AIDS har forandret sig i løbet af de sidste 10 år. AIDS har nu fået sin egen historie. Der er også en stigende erkendelse af, at for at forstå AIDS er det nødvendigt at se den i sammenhæng med udviklingen i efterkrigstidens sundheds-, social- og videnskabspolitik. Således lyder de indledende bemærkninger til introduktionskapitlet i *AIDS and Contemporary History*, som er det synlige resultat af en konference afholdt i april 1990 under samme navn og arrangeret af „The AIDS Social History Programme“ på London School of Hygiene and Tropical Medicine.

Der udgives hvert år en lang række artikler og bøger om AIDS. At dømme efter omfanget af videnskabeligt publiceret materiale forledes man let til at tro, at AIDS handler om et virus – al den stund, at hovedparten af den skrevne videnskab fortsat er medicinsk. Men en sådan indfaldsvinkel er alt for snæver. Som Jonathan Mann, den tidligere leder af WHO's globale AIDS-program, har udtrykt det: „Ultimately, the AIDS pandemic is as much about people as about a virus; it is about how people live with others in partnerships, communities and societies“. Det er også historien om medicinalindustriens indflydelse på den medicinske forskning, om græsroddernes betydning for opbremsningen af smittespredningen i den vestlige verden, om de forskellige vilkår i de industrialiserede lande og i udviklingslandene, om politiske interesser, om udstødte gruppers betingelser, om vores mangel på viden om seksualadfærd ... listen er næsten uendelig.

Det er altid glædeligt, når der udgives bøger med en anden indfaldsvinkel end den